

Grębecka, Wanda

Sesja Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN poświęcona historii zoologii w Polsce

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 39/3 - 4, 189-191

1994

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

SPRAWOZDANIE Z SESJI NAUKOWEJ *HISTORIA POLSKIEJ FAUNISTYKI*
WARSZAWA 25 LISTOPADA 1993 R.

Jubileusz powstania Muzeum Zoologicznego, następnie Instytutu Zoologicznego PAN w Warszawie został uczczony bardzo interesującą merytorycznie sesją. Pierwsza część obrad była poświęcona historii faunistyki w Polsce i na tym tle – w drugiej części – zajęto się problemami badań współczesnych oraz organizacją współpracy faunistów z różnych ośrodków w Polsce. Są to problemy palące wobec zasadniczych zmian strukturalnych, związanych z reorganizacją Instytutu, nowymi trudnościami i wyzwaniem.

Część historyczną spotkania otworzył prof. Przemysław Trojan referatem *Historiografia i periodyzacja badań faunistycznych w Polsce*, Jego koncepcje, dotyczące periodyzacji, ustalone na podstawie bogatej i syntetycznie przedstawionej literatury, nawiązywały do najważniejszych wydarzeń w dziejach zoologii i zoogeografii światowej. Czynniki polityczne uwzględniał tylko w takim stopniu, w jakim decydująco wpływały na zmianę możliwości i stylu uprawiania faunistyki. Dzięki zastosowaniu takiej metody analizy historycznej dyscypliny otrzymaliśmy zintegrowany obraz polskiej faunistyki, mimo iż nowoczesne badania w tym zakresie przypadły na świecie i w Europie w okresie rozbitcia polskiego życia naukowego na trzy zabory.

Pozostałe komunikaty i referaty przedstawiły stan polskiej faunistyki w różnych okresach dziejów naszego kraju. Były to: *Obraz przyrody polskiej w dziełach kronikarzy* (prof. T. Bieńkowski – Warszawa), *Faunistyka w okresie rozbiorów* (mgr E. Chudzicka, I. Pilipiuk – Warszawa), *Kierunki i wyniki badań ziem Polski w latach 1919–1939* (dr Wojciech Czechowski – Warszawa).

Część współczesną, poświęconą dyskusji nad dniem dzisiejszym faunistyki, otworzył referat *Rozwój podstawowych koncepcji badawczych nad fauną Polski* (prof. J. Pawłowski - Kraków).

Wanda Grębecka
(Warszawa)

SESJA KOMITETU HISTORII NAUKI I TECHNIKI PAN POŚWIĘCONA
HISTORII ZOOLOGII W POLSCE

W 1992 roku ukazały się dwie publikacje, które w historii polskiej zoologii były wydarzeniami dużej miary. Są to dwie biografie naukowe – Gabriela Brzęka *Z Błażowej ku źródłom wiedzy* (Lublin 1992 Wydawnictwo Lubelskie 446 s. portret) oraz Henryka Szarskiego *Historia moich zainteresowań biologicznych* („Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 1992 nr 4 s. 3–30). Pokazują one w syntetycznym skrócie dwie, jakże odmienne, drogi życiowe uczonego w XX wieku i są niezwykle charakterystyczne dla dziejów kształtowania się kadr przyrodników polskich.

Profesor Gabriel Brzęk to niestrudzony kronikarz dziejów zoologii w Polsce. Jego prace dotyczą wielu epok – od analizy prac Gabriela Rzączyńskiego, poprzez biografie uczonych Oświecenia (K. Kluk), zesłańców – biologów (B. Dybowski) aż po współczesność (dzieje stacji naukowej na Wigrach). Książki Gabriela Brzęka w ciągu tych długich 60 lat, jakie upłynęły od Jego doktoratu w 1934 roku, towarzyszyły wszystkim badaczom, przymierzającym się do podjęcia tematu z historii zoologii.

Profesor Henryk Szarski to typowy uczoney XX wieku, w którym postępy biologii dokonały przewrotu, zarówno w pojęciach o istocie życia, jak i ilości nagromadzonych faktów. Henryk Szarski opracowuje coraz to nowe, cenne problemy badawcze, aktualne w tym zmiennym stuleciu. Podejmować ciągle nowe wezwania teoretyczne, nie tracąc przy tym ciągłości historycznej swojej szkoły naukowej, oto walor działania tego wybitnego biologa.

Zagadnienia, związane z oceną roli obu uczonych w rozwoju polskiej biologii i jej historii, były przedmiotem referatów na Sesji Naukowej, która odbyła się 24 stycznia 1994 r. w Muzeum Techniki w Warszawie.

Sesja ta, dedykowana obu Nestorom polskiego przyrodznawstwa, została zorganizowana przez Komisję Historii Nauk Przyrodniczych Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN, jako zebranie plenarne tegoż Komitetu. Miała ona za zadanie przypomnieć historykom nauki dorobek historii zoologii w Polsce w ostatnich stu latach, który powoli ulega zapomnieniu. Nagromadzona ogromna literatura jest pomijana w syntetycznych opracowaniach, czasopisma typu „Memorabilia Zoologica” zmieniają profil, zatracając charakter zbioru studiów historycznych.

Podobny los spotkał dorobek Zespołu Historii Zoologii przy IHNOiT PAN, który pracował pod kierunkiem profesora Tadeusza Jaczewskiego. Zespół ten zgromadził ogromny warsztat naukowy, który umożliwił opracowanie i wydanie *Słownika Biologów Polskich* (1987). Obaj Jubilaci byli czynnymi członkami Zespołu, autorami prac publikowanych w „Memorabilia” i na tle ich dorobku widać potrzebę kontynuowania tych prac.

Omawiana Sesja rozpoczęła się referatem prof. dr Jerzego Pawłowskiego z Krakowa (Instytut Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN) pt: *Stan badań nad historią zoologii w Polsce*. Następnie profesor Zbigniew Wójcik (Muzeum Ziemi, Warszawa) w referacie *Profesor Gabriel Brzęk – historyk nauk zoologicznych* omówił sylwetkę naukową Profesora. Referent skupił się na historii nauki, uprawianej przez tego uczonego, który ma oprócz tego znaczący dorobek badawczy w zakresie zoologii oraz dydaktyczny i organizacyjny na wyższych uczelniach w Polsce. Prof. Adam Urbanek (Instytut Paleobiologii PAN, Warszawa) w referacie *Henryk Szarski – sylwetka współczesnego biologa* przedstawił swoje refleksje o drodze naukowej tego uczonego.

Uzupełnieniem Seji było wystąpienie doc. Krzysztofa Jakubowskiego (Muzeum Ziemi PAN) *Nieznane karty z dziejów górnictwa naftowego. Sprawozdanie z obchodów w Albanii setnej rocznicy urodzin Profesora Stanisława Zubera*. Przedstawił dorobek – nieznanego szerszemu gronu historyków nauki – jeszcze jednego Polaka, pracującego na obczyźnie i przyczyniającego się do trwałego rozwoju kraju, który go gościł.

Dalszą część zebrania wypełniły wypowiedzi prof. Brzęka, dyskusja i wspomnienia. Gośćmi sesji byli uczniowie prof. Brzęka z Lublina, obecnie wybitni profesorem Akademii Rolniczej. Prof. Szarski z powodu choroby był nieobecny.

Uzupełnieniem referatów była wystawa prac obu Jubilatów.

Wanda Grębecka
(Warszawa)

NAUKOWA SESJA WYJAZDOWA KOMITETU HISTORII NAUKI I TECHNIKI PAN NA BIAŁORUŚ

W dniu 22–26 czerwca 1994 roku odbyła się naukowa sesja wyjazdowa na Ziemię Nowogródzko-Lidzką. Organizatorami sesji byli: Komitet Historii Nauki i Techniki PAN, Akademia Nauk Białorusi oraz Towarzystwo Kultury Polskiej Ziemi Lidzkiej¹.

Sesja miała charakter interdyscyplinarny. Tematem spotkania była, z jednej strony, przyroda Nowogródzczyzny i jej odbicie w literaturze, nauce i sztuce ogrodowej, drugim zaś wątkiem było pokazanie roli wybitnej szkoły w kulturze regionu na przykładzie kolegium pijarskiego w Szczuczynie Nowogródzkim (dawniej Szczuczynie Litewskim). Na tym tle zamierzano przedyskutować koncepcję odtworzenia w Szczuczynie Ogródu Botanicznego według XVIII-wiecznych założeń prof. S.B. Jundziłła. Ogród został pomyślany jako żywy pomnik tego wybitnego botanika, który w pewnym okresie życia był nauczycielem kolegium pijarskiego w Szczuczynie.

Pomysł taki narodził się w czasie poprzedniej Sesji Naukowej na Białorusi (sprawozdanie patrz „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 1993 nr 4 s. 183). Dla lepszego przedstawienia celów tego zamierzenia Komitet HNiT przygotował broszury informacyjne: *Ogród Botaniczny w Szczuczynie imienia wybitnego uczonego ks. Stanisława Jundziłła* (po polsku i po rosyjsku) pióra dr Wandy Grębeckiej oraz *Wybitni nauczyciele i uczniowie szkoły pijarskiej w Szczuczynie*, której autorem jest dr Jarosław Kurkowski. Zostały one przyjęte z wielkim zadowoleniem przez mieszkańców Szczuczyna - zarówno Polaków jak i Białorusinów. Dzięki tym pracom mogli się oni zapoznać z biografiami S.B. Jundziłła i innych sławnych Polaków.

W programie sesji przewidziano dwa posiedzenia referatowe (w Nowogródku i Szczuczynie) oraz sesję wyjazdową, mającą na celu zaznajomienie uczestników z najciekawszymi zabytkami sztuki ogrodniczej Białorusi. Referaty i komentarze do wycieczki przygotowała zarówno strona polska, jak i białoruska.

W czwartek 23 czerwca zwiedzano Nowogródek oraz Muzeum Adama Mickiewicza, gdzie odbyło się pierwsze posiedzenie naukowe. Uczestniczyli w nim goście z Polski oraz profesorowie z Akademii Nauk Białorusi, prof. Anatolij Tarasewicz Fiedoruk i Stiepan Stiepanowicz Jakuszycki.

Na tym spotkaniu wygłoszono referaty: prof. dr Tomasz Majewski (Warszawa, SGGW): *Rośliny i zwierzęta w poezji Mickiewicza*, dyrektor Muzeum Adama Mickiewicza Lilia Usenko: *Białoruskie słownictwo botaniczne i zoologiczne w twórczo-*